

УДК 338.24; 336.2.3
JEL Classification: E60, G10

Желюк Т.Л.,
д-р екон. наук, професор, професор кафедри
менеджменту та публічного управління,
Тернопільський національний економічний університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Zheliuk T.L.,
dr.sc.(econ.), professor, prof. at the department
of management and public administration,
Ternopil National Economic University

FINANCIAL MARKET DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF NATIONAL SECURITY

Постановка проблеми. В умовах посилення процесів політичної та економічної глобалізації скорочується автономія економічної політики національних держав. В цій ситуації необхідно підвищувати регулятивний потенціал фінансових ринків, адже розвинутий фінансовий ринок створює основу для національного економічного суверенітету, унеможливорює інвестиційну та кредитну залежність від більш розвинутих країн, попереджає скорочення виробництва у ряді базових галузей національної економіки, запобігає незбалансованому експорту. Зростаюча фінансова глобалізація створює можливості для переміщення значних потоків капіталу, але одночасно призводить до збільшення кількості іноземних банків на національному ринку і до зменшення потенціалу вітчизняних банків в управлінні своїми операціями, що впливає на фінансову безпеку. Міждержавні потоки капіталів не забезпечують повноцінного інвестиційного, технологічного обміну. Все це вимагає переосмислення фінансової позиції національної економіки передусім в руслі посилення параметричних характеристик національної безпеки.

Саме дослідження можливостей підвищення конкурентоспроможного потенціалу фінансового ринку є актуальним і становить науковий та прикладний інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий базис для розвитку та реформування фінансових ринків національних економік закладено в працях провідних вітчизняних та зарубіжних науковців. Теоретичні і практичні аспекти формування моделей фінансових ринків різних країн розкрито у працях Ф. Аллена, Т. Бека, В. Бейджхота, Л. Гершенкрона, Р. Гільфердінга, Р. Голдсмита, Р. Левайна, Й. Шумпетера та інших.

Серед вітчизняних науковців варто виокремити праці Юрія С. І., Федосова В. М., Андрущенка В. Л., Гарбара Ж. В., Козюка В. В., Семенова А. Ю., Руденко Ю. М., Токара В. В. [1–5], в яких досліджено еволюцію зарубіжних концепцій та вплив фінансових ринків на економічний розвиток. На увагу заслуговують праці Виговської Н. Г., Загороднього А. Г., Онишко С. В., Стрижиченко К. А. [6–9], які досліджують проблеми регулятивного потенціалу фінансового ринку; Бондаренка О. С., Карчевої Г. Т. [10; 11], які розглядають вплив цифровізації на фінансові ринки національних економік. Урядом України затверджено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [12].

Визнаючи беззаперечний вклад даних науковців у формування світової фінансової думки, слід зазначити, що виклики четвертої промислової революції продовжують впливати на трансформацію фінансових систем та фінансових ринків національних економік. В цій ситуації вкрай важливо, щоб функціонування цих ринків, з одного боку, посилювало конкурентний статус країни, а з другого, зберігало її стратегічні інтереси та фінансову безпеку. Науковий імператив дослідження підсилюється потребою підвищення довіри інвесторів та населення до фінансового ринку національної економіки. Він повинен перетворитися з інструменту швидкого отримання прибутків на інструмент фінансування довгострокових проектів розвитку національної економіки та формування конкурентоспроможного середовища з високим інвестиційно-інноваційним потенціалом.

Постановка завдання. Мета статті – окреслити детермінанти підвищення конкурентного потенціалу ринку фінансових послуг в забезпеченні економічної безпеки, бо саме остання забезпечує збалансований розвиток всіх інституційних секторів, визначає можливості до розширеного відтворення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий ринок можна характеризувати як з

позицій мега-, так і макросередовища. Фінансовий ринок є складовою глобальної фінансової архітектури, яка є сукупністю національних та міжнародних стандартів функціонування фінансового сектору, а також засобів діагностики його ефективності для забезпечення конвергенції національного фінансового сектору із світовою фінансовою системою, активізацією участі в міжнародних та глобальних організаціях та підтримки власної фінансової стабільності та безпеки.

З позицій макроекономічного аналізу фінансовий ринок є трансмісійним механізмом економічної та фінансової системи і виконує роль своєрідної інституційної надбудови, через яку координується робота всієї фінансової системи (бюджетної, податкової, банківської, фондової, системи фінансів домашніх господарств, суб'єктів господарювання тощо). Фінансовий ринок об'єднує ринок грошей, валютний ринок, ринок капіталу, який включає ринок цінних паперів та ринок заощаджень і інвестицій або ринок кредитів ринок фінансових послуг.

Кожен із цих ринків визначається певними функціональними детермінантами: грошовий ринок працює з короткостроковими фінансовими інструментами і підтримує ліквідність фінансового ринку; ринок капіталу працює із середньо- та довгостроковими інструментами та виконує алокаційну та перерозподільчу функцію, концентруючи тимчасово вільні кошти економічної системи та забезпечуючи їх рентабельне використання. Від кон'юнктури цих ринків залежить макроекономічна стабільність, збалансованість розвитку національної економіки, її конкурентоспроможність та національна безпека.

Сучасна інституційна структура фінансового ринку України забезпечується сформованим контуром ринкового права і необхідними організаційно-інституційними передумовами здійснення обігу фінансових активів і функціонування фінансових інститутів [8, с. 66].

Власні розвідки та огляд експертних думок дозволяє виокремити стримуючі чинники розвитку ринку фінансових послуг України. До них слід віднести: обмеженість фінансових інструментів з огляду на виклики цифровізації економіки; високий рівень доларизації готівкових розрахунків та процентних ставок; недосконалу структуру емісійного механізму; невідповідність у темпах приросту грошової маси, капіталу, банківських активів і пасивів; недостатню ефективність трансмісійного механізму грошово-кредитної політики щодо досягнення визначених цілей розвитку національної економіки і, як наслідок, неадекватність реального сектора економіки на монетарні рішення. Ці чинники є наслідком неефективної економічної політики минулих років, низки дисбалансів, які можна демаркувати через відтворювальні, технологічні, просторові, секторальні, галузеві, економічні, екологічні, соціальні, факторні тощо. Недостатня інституційна активність у проведенні структурних реформ, які би активізували інвестиційно-інноваційні детермінанти розвитку, брак довгострокових капіталоемних проектів, ризики політичного та економічного характеру, інфляційні очкування лише послаблюють потенціал фінансового ринку.

Найнебезпечнішою для національної безпеки є доларизація державного боргу. На кінець першого кварталу 2019 року Україна мала 68,2% державного в іноземній валюті. Наприкінці 2018 року валютна складова державного боргу становила 43,2% ВВП (для порівняння: 15–25% в Угорщині, 15% у Чехії, 30% у Польщі, 40–55% в Румунії) [13]. Це значний ризик для державних фінансів, бо в разі девальвації різко зростають відношення боргу до ВВП та вартість обслуговування боргу у гривневому вимірі. З позицій фінансової безпеки така ситуація створює ризики для інвестування, зменшує державне інвестування і збільшує боргове навантаження для майбутніх поколінь. Саме тому Міжнародний валютний фонд встановлює мінімальний ризик на рівні 20%, середній – 20–60%, високий – понад 60%. Висока доларизація має низку негативних наслідків: слабшає трансмісійний механізм монетарної політики, бо облікова ставка прямо і швидко впливає лише на гривневий сегмент фінансового ринку; знижується ефективність інфляційного таргетування; посилюється вплив девальвації на інфляцію; зростає вразливість боржників і кредиторів до зміни обмінного курсу; в уряді збільшується ризик суверенного дефолту; підвищується ринковий ризик від відкритої валютної позиції; зменшується рівень депозитів, а звідси і кредитної активності. Україна проходить період пікових виплат за зовнішнім боргом. Такі виплати, за обмежених можливостей залучення на міжнародних ринках капіталу призводять до скорочення обсягів міжнародних резервів. Тому уряд повинен великий акцент робити на розвиток ринку гривневих боргових інструментів та зменшувати частку державного боргу.

На макроекономічному рівні довгострокові орієнтири розвитку фінансового ринку національної економіки демарковано в Стратегії «Україна – 2030», згідно якої передбачено детермінанти сталого розвитку фінансового сектору в розрізі забезпечення фінансової стабільності, захисту прав споживачів та інвесторів, забезпечення інституційної спроможності регуляторів в реалізації фінансової політики (табл. 1).

Цілі та цілереалізуючі системи щодо розвитку фінансового сектору закладено:

– в Комплексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року [14], метою якої є створення фінансової системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища згідно зі стандартами ЄС. Дана Програма має стати засобом наближення стандартів регулювання платоспроможності та ліквідності банків до

рекомендацій Базельського комітету, запровадження накопичувального пенсійного забезпечення, стимулювання ринку страхових та інших фінансових послуг і розвитку інфраструктури та інструментів фінансового сектору, створення додаткових гарантій фінансової надійності в разі економічної рецесії, підвищення надійності системно важливих банків, підвищення інституційної спроможності регуляторів;

– Угоді про Асоціацію Україна – ЄС в контексті досягнення рівня вимог ЄС щодо розвитку фінансового сектору. Саме тому концептуальні засади подальшого розвитку та реформування ринку фінансових послуг повинні лежати в площині [15]: регуляторної апроксимації фінансових послуг України до правил та норм ЄС; лібералізації фінансових ринків; збалансованості економічних інтересів усіх інституційних секторів; прозорості роботи фінансового сектору та регуляторів; цілісності фінансової системи, захисту прав кредиторів, споживачів та інвесторів.

Таблиця 1

Цілі та цілереалізуючі системи реформування фінансового ринку національної економіки відповідно до потреб збалансованого розвитку

Детермінанти сталого розвитку фінансового ринку:		
забезпечення фінансової стабільності	захист прав споживачів та інвесторів	забезпечення інституційної спроможності регуляторів
<p>1. Створення умов для конкуренції у фінансовому секторі.</p> <p>2. Забезпечення вимог до платоспроможності та ліквідності учасників фінансового сектору (упровадження рекомендацій Basel III, Solvency II).</p> <p>3. Упровадження вимог ліквідності стратегічно важливих банків та інших фінансових установ.</p> <p>4. Удосконалення регулювання та нагляду за фінансовим сектором: ліцензування банків та небанківських фінансових установ.</p> <p>5. Забезпечення прозорості діяльності та звітності учасників фінансового сектору: протидія зменшенню податкової бази та переміщенню прибутків за кордон, використання єдиного стандарту обміну фінансовою інформацією.</p> <p>6. Підвищення ефективності запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом.</p> <p>7. Розвиток безготівкових розрахунків, інфраструктури фінансового ринку та оверсайта.</p> <p>8. Підвищення рівня корпоративного управління учасників фінансового сектору.</p> <p>9. Інноватизація фінансових інструментів.</p> <p>10. Запровадження II рівня пенсійної системи.</p> <p>11. Розвиток інфраструктури: розвиток фінансового лізингу, ринку небанківського кредитування, ринку FinTech, комплексний розвиток ринку страхових послуг, розвиток біржової, розрахункової та клірингової інфраструктури товарних ринків та ринків капіталу, інституту рейтингових агентств.</p> <p>13. Податкове стимулювання та гармонізація системи оподаткування інструментів фінансового сектору.</p> <p>14. Підвищення продуктивності банківської системи.</p>	<p>1. Підвищення рівня фінансової грамотності, культури та інклюзії населення.</p> <p>2. Підвищення стандартів розкриття інформації емітентами цінних паперів та небанківськими фінансовими установами.</p> <p>3. Підвищення ефективності захисту прав інвесторів та споживачів фінансових послуг.</p>	<p>1. Підвищення ефективності інструментів впливу регуляторів на учасників фінансового сектору.</p> <p>2. Трансформація регуляторів: вихід Національного банку на міжнародний ринок із виробництва грошових одиниць, перерозподіл функцій регуляторів (SPLIT).</p> <p>3. Поетапний перехід до нагляду на основі оцінки ризику.</p> <p>4. Вдосконалення комунікації регуляторів зі споживачами та учасниками фінансового сектору.</p> <p>5. Підвищення ефективності протидії зловживанням у фінансовому секторі.</p> <p>6. Впровадження єдиних стандартів звітності та обміну інформацією.</p> <p>7. Використання новітніх ІТ-технологій учасниками фінансового сектору.</p>

Джерело: авторське бачення

В рамках реалізації програми реформування фінансового сектору вже впроваджено механізм захисту прав кредиторів; вдосконалено механізм фінансового планування в частині ліквідації проблемних активів, вчасного та в повній мірі формування резервів за ризиками; спостерігається зростання частки депозитів із терміном розміщення понад 9 місяців (співвідношення кредитів до депозитів 110%–130%); запроваджено макропруденційний та мікропруденційний нагляд на основі оцінки наявних і потенційних ризиків, контрциклічне регулювання фінансового сектору; запускається технологічна платформа «DEPEND Q», яка використовується у розвинених європейських ринках цінних паперів, що забезпечить повну технологічну інтеграцію українського фондового ринку в європейську систему обліку цінних паперів, суттєво підвищить можливості залучення іноземних і вітчизняних інвестицій у цінні папери, створить передумови для запровадження нових послуг на фінансовому ринку.

Банківський сектор впродовж 2018 року суттєво підвищив операційну ефективність та отримує високі прибутки другий рік поспіль. Банки, на які припадає близько половини чистих активів сектору, мають ROA понад 3% та ROE понад 30% [13]. Така ситуація стала наслідком високої чистої процентної маржі та зростання комісійних доходів від підвищення попиту на банківські послуги, стрімкого розвитку роздрібного кредитування.

У першому півріччі 2019 року запрацювала принципово нова система валютного регулювання, метою якої є поступова лібералізація валютного ринку і покращення параметричних характеристик валютної складової фінансової безпеки національної економіки. Запроваджено ризик-орієнтований підхід у валютному нагляді. Набув чинності Кодекс України з процедур банкрутства, який створює законодавче підґрунтя для вирішення накопичених проблем неплатоспроможності юридичних та фізичних осіб.

Щоб забезпечити конкурентоспроможність фінансового сектору, фінансову стабільність та безпеку національної економіки, необхідно на засадах міжсекторного синергізму працювати над його подальшим розвитком та реформуванням. Зокрема, необхідним є прийняття закону «Про консолідацію регулювання ринку фінансових послуг» та «Захист прав споживачів ринку фінансових послуг», які підвищать якість регулювання фінансового ринку та відновлять до нього довіру. Банківським установам необхідно провести аудит непрацюючих кредитів; використовувати новітні моделі прогнозування кредитних ризиків (штучних нейронних мереж, опорних векторів); зменшувати рівень доларизації кредитних портфелів; утримувати більш стійке та довгострокове фондування.

На нашу думку, посилення конкурентного потенціалу фінансового ринку можна та необхідно підвищувати за рахунок розвитку сучасних фінансових сервісів, впровадженню технологічних і фінансових інновацій, провідне місце серед яких має відводитися технологіям «Fintech». Fintech (Financial technology) – це новітній тренд надання фінансових послуг, який реалізується у формі стартапів, що впроваджують сучасні технології у сферу фінансів з метою підвищення їх ефективності.

У 2017 році в фінтек-стартапи у світі було проінвестовано \$16,6 млрд. та укладено 1128 угод. Найбільший ріст фінтек-галузі продемонстрував впродовж 2018 року європейський ринок, який виріс на 120%. За прогнозами Bank of England до 2023 року фінтек-індустрія може привести до зменшення прибутку британських банків на 1,1 млрд. фунтів стерлінгів через скорочення прибутків від овердрафту і вартості платних послуг, а також до зростання ризику ліквідності, адже клієнти здійснюватимуть розрахунки без прив'язки до банку [16].

За дослідженням Javelin Strategy & Research з 2013 по 2015 рік обсяг мобільних безконтактних платежів у світі зріс втричі і досяг \$10 млрд. Очікується, що до 2019 року він досягне \$92 млрд, а продажі в додатках для смартфонів і браузерів досягнуть \$319 млрд [17]. З погляду на цю динаміку, банки Goldman Sachs, JP Morgan, Barclays і BNP Paribas почали активно інвестувати у фінтек-стартапи, що призвело до зменшення витрат на надання фінансових послуг та інноватизації фінансових послуг.

В Україні в фінтек-галузі на початок 2019 року працювало понад 100 компаній, що на 25% більше в порівнянні з 2017 роком, 30% серед них працює на ринку фінансових послуг. Основною сферою діяльності українського фінтеку є грошові перекази та кредитування. Інші учасники працюють в галузях управління фінансами, інфраструктури, маркетплейсів, телекомунікації, блокчейну, медіа та інших сферах. Більша половина (63%) українських фінтех-компаній фінансуються власними ресурсами. На міжнародному ринку працює 43% українських фінтех-компаній [16].

Ще однією новітньою технологією в системі фінансових розрахунків є технологія блок-чейну. Українські банки за допомогою розподіленої банківської системи Smart Money будують інфраструктуру для операцій з електронними грошима. У НБУ розглядають можливість впровадження електронної національної валюти – е-гривні, яка не буде прив'язана до жодних фінансових установ і забезпечить миттєвість веб-розрахунків.

На засадах блок-чейну починають працювати інвестиційні фонди. З кінця 2017 року в Україні діє новий криптофонд Vanhealing Cryptofund of biotech innovations, який розробляє проекти у сфері біотехнології і блокчейн. Його партнерами є декілька організацій, зокрема венчурний фонд USP Capital, компанії Planexta і Sikorsky Challenge. Криптофонд відрізняється від традиційних фондів приватних інвестицій перш за все тим, що збирає кошти через Initial Coin Offering (ICO).

Для подальшого активного впровадження стартапів у систему вітчизняного фінансового ринку необхідно подолати свого роду інституційні пастки, які закладені діючою системою управління ризиками, регулювання та контролю якості фінансових послуг та безпеки фінансових платежів, адже саме ця система є серйозним викликом для запровадження інновацій на ринку фінансових послуг.

Висновки з проведеного дослідження. Основними детермінантами розвитку фінансового ринку національної економіки з позицій забезпечення її економічної безпеки мають бути: підвищення регулятивного потенціалу фінансового ринку, інституційна консолідація в регулюванні фінансового ринку на засадах сталого розвитку; макроекономічний моніторинг факторів, які викликають загрозу фінансовій безпеці країни, а також вживання заходів щодо їх попередження та подолання; запровадження сучасних стартапів у систему фінансових послуг, технологій блок-чейну та криптографії у системі платіжних операцій, що дозволить забезпечити позитивні трансформаційні зміни з огляду на виклики та потреби четвертої промислової революції.

Література

1. Андрущенко В. Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті. Львів: Каменяр, 2016. 304 с.
2. Гарбар Ж. В. Розвиток фінансових ринків у країнах з розвинутою економікою. *Наука й економіка*. 2013. № 4(32). Т. 1. С. 32-42.
3. Семенов А. Ю. Еволюція зарубіжних концепцій впливу моделей фінансової системи на економічне зростання країни. *Фінансова система України: збірник наукових праць*. 2010. Випуск 13. С 388-395.
4. Фінанси: підручник / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ, 2012. 687 с.
5. Руденко Ю. М., Токар В. В. Фінансові системи зарубіжних країн. Київ: КНЕУ, 2010. 348 с.
6. Виговська Н. Г., Стебляк О. Л. Державне регулювання фінансового ринку в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2012. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1189> (дата звернення: 16.03.2019).
7. Загородній А. Г. Ринок фінансових послуг: термінологічний словник. Львів: Бескид Біт, 2008. 544 с.
8. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.
9. Стрижиченко К. А. Державне регулювання фінансового ринку в умовах нової економіки: монографія. Бердянськ: ФО-П Ткачук О.В., 2013. 352 с.
10. Бондаренко О. С. Тенденції функціонування фінансового ринку в економіці України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 15. С. 5-9.
11. Карчева Г. Т., Огородня Д. В., Опенько В. А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. *Фінансовий простір*. 2017. № 3(27). С. 13-21.
12. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення: 16.03.2019).
13. Звіт про фінансову стабільність НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=96887766> (дата звернення: 16.03.2019).
14. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року: Постанова Правління Національного банку України від 18 червня 2015 року № 391 зі змінами від 31 травня 2018 року № 304. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266> (дата звернення: 18.03.2019).
15. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciu> (дата звернення: 18.03.2019).
16. FinTech в Україні 2018. URL: fintech.unit.city/guide2018 (дата звернення: 16.03.2019).
17. Стрімкий розвиток українського фінтеку. URL: <https://business.ua/finances/4251-shcho-take-fintech-ta-iaki-ioho-perspektivu-na-rynku-finposluh-ukrainy/> (дата звернення: 20.03.2019).
18. Goldsmith R. W. Financial Structure and Economic Development. New Haven: Yale University Press, 1969. 158 p.

References

1. Andrushchenko, V.L. (2016), *Finansova dumka Zakhodu v XX stolitti* [Financial thought of the West in the XX century], Kameniar, Lviv, Ukraine, 304 p.
2. Harbar, Zh.V. (2013), "Development of financial markets in advanced economies", *Nauka i ekonomika*, no. 4(32), Vol. 1, pp. 32-42.
3. Semenov, A.Yu. (2010), "Evolution of foreign concepts of the influence of financial system models on the economic growth of the country", *Finansova systema Ukrainy*, Iss. 13, pp. 388-395.
4. Yurii, S.I. and Fedosov, V.M. (2012), *Finansy* [Finance], Kyiv, Ukraine, 687 p.

5. Rudenko, Yu.M. and Tokar, V.V. (2010), *Finansovi systemy zarubizhnykh krain* [Financial systems of foreign countries], KNEU, Kyiv, Ukraine, 348 p.
6. Vyhovska, N.H. and Steblianko, O.L. (2012), "State regulation of the financial market in the conditions of globalization", *Efektivna ekonomika*, no. 6, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1189> (access date March 16, 2019).
7. Zahorodnii, A.H. (2008), *Rynok finansovykh posluh: terminolohichni slovnyk* [Financial Services Market: Glossary], Beskyd Bit, Lviv, Ukraine, 544 p.
8. Onyshko, S.V. (2016), *Rehuliatyvnyi potentsial finansovoho rynku v umovakh hlobalnykh vyklykiv* [Financial Market Regulatory Potential in the face of Global Challenges], Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy, Irpin, Ukraine, 452 p.
9. Stryzhychenko, K.A. (2013), *Derzhavne rehuliuвання finansovoho rynku v umovakh novoi ekonomiky* [State regulation of the financial market in a new economy: a monograph], FO-P Tkachuk O.V., Berdiansk, Ukraine, 352 p.
10. Bondarenko, O.S. (2018), "Trends in the functioning of the financial market in the Ukrainian economy", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 15, pp. 5-9.
11. Karcheva, H.T., Ohorodnia, D.V. and Openko, V.A. (2017), "The digital economy and its impact on the development of national and international economies", *Finansovy prostir*, no. 3(27), pp. 13-21.
12. "Concept of development of digital economy and society of Ukraine for 2018-2020", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (access date March 16, 2019).
13. "NBU Financial Stability Report", available at: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=96887766> (access date March 16, 2019)..
14. Comprehensive Program for the Development of the Financial Sector of Ukraine to 2020: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated June 18, 2015, no. 391, available at: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266> (access date March 18, 2019).
15. "Association Agreement between Ukraine and the EU", available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu> (access date March 18, 2019).
16. "FinTech in Ukraine", available at: fintech.unit.city/guide2018 (access date March 16, 2019).
17. "Rapid development of Ukrainian fintech", available at: <https://business.ua/finances/4251-shcho-take-fintech-ta-iaki-ioho-perspektyvy-na-rynku-finposluh-ukrainy/> (access date March 20, 2019).
18. Goldsmith, R.W. (1969), *Financial Structure and Economic Development*. New Haven: Yale University Press. 158 p.

Стаття надійшла до редакції 30.04.2019 р.